

NAPREJ

Glasilno jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 55.

V Ljubljani, torek dne 18. septembra 1917.

Leto I.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica štev. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna petit vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglašeni in poslani vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Častna dolžnost vsakega sodruga in sodružice je, da se naroči na delavsko glasilo, ki izhaja v njihovem materinem jeziku in ga po svoji moči ajirrazš.

Vojna.

AVSTRIJSKO VOJNO POROČILO.

Dunaj 17. septembra (Kor. urad.) Uradno se razglašaja:

VZHODNO BOJIŠČE IN ALBANIJA.

Nič posebnega.

ITALIJANSKO BOJIŠČE.

Ob Soči večkrat živahnejši artiljerijski boj čez dan. Ko se je stemnilo, je napadal sovražnik južno od Podlešč trikrat, vselej brezuspešno. Honvedski oddelki, ki so vdrlili na severozapadnem pobočju sv. Gabrijela v sovražnikove jarke, so se vrnili z ujetniki in strojnimi puškami.

Šef generalnega štaba.

NEMŠKO VOJNO POROČILO.

Berlin, 17. sept. (Kor. urad.) Wolffov urad poroča: Veliki glavni stan, 17. sept.

ZAPADNO BOJIŠČE.

Armadna skupina prestol. Ruprehta Bavarskega.

Dober izvid je omogočil razvoj živahnega bojnega delovanja. Na Flanderskem je naraščal ob obrežju in v posameznih oddelkih med gozdom Houthoulster in Lijem artiljerijski boj večkrat do najsilnejšega bobnajočega ognja. Angleški napadi pehote niso sledili. Prišlo je le do krajevnih bojov na predpolju, od katerih so se vrnili naši z ujetniki. Severozapadno od Arrasa so prodirali ponoči močni izvidni sunki Angležev, prišli so na nekaterih mestih tudi v naše črte, a smo jih pregnali z naglim protisunkom. Tudi pri St. Quentinu je pripravljaj nasprotnik z napadi sunke svojih proizvedovalcev, ki so bili pa povsod zavrtnjeni.

Armadna skupina nemškega cesarjeviča:

Skoz ob Aisni, zlasti severovzhodno od Soissona, v Šampanji in pred Verdnom je naraščalo bojno delovanje artiljerije do močnega učinka. Več proizvedovalnih bojov nam je prineslo francoske ujetnike. Iz sovražnih zračnih brodovij, ki so napadli včeraj dvakrat Kolmar, smo sestrelili dve letali. Razen tega so izgubili nasprotniki še 16 letal. Nadporočnik Berthold je sestrelil 15. t. m. 2 sovražni letali, nadporočnik Schleich v dveh zadnjih dnevih 3 nasprotnike v zračnem boju.

VZHODNO BOJIŠČE.

Nobenih posebnih dogodkov.

MAKEDONSKO BOJIŠČE.

Položaj neizpremenjen.

Prvi generalni kvartirni mojster v. Ludendorff.

V pojasnilo.

„Slovenec“ in „Slovenski Narod“ od sobote pr. našata na uvodnem mestu sledečo izjavo.

Izjava.

1. Podpisani zastopniki Slovencev izjavljamo, da se solidarno pridružujemo državniopravni deklaraciji Jugoslovanskega kluba z dne 30. maja t. l. Po našem živem prepričanju je bodočnost habsburške monarhije mogoča le na načelu resnične svobode narodov, a bodočnost našega naroda le na načelu združenja Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki prebivajo v naši monarhiji. Oboje, svoboda in edinstvo, pa more našemu narodu zagotoviti in ohraniti le samostojna na načelu samoodločbe narodov zgrajena jugoslovanska država pod žezlom habsburške dinastije. Zato zahtevamo, da se čimprej izvede to jugoslovansko edinstvo in se v tem oziru zaupljivo zanašamo na očetovsko naklonjenost nositelja habsburške krone, ki je v kratki dobi svojega vladanja tolikrat posvedočil svojo pravičnost nasproti svojim narodom.

2. Pravtako se skupno pridružujemo mirovni želji papeža Benedikta XV. Če države sprejmejo za podlago mirovnih dogovorov misli, začrtane v njegovi noti, tedaj smo prepričani, da se bo skoraj med narode vrnil mir res trajen in blagonosen v srečo narodov in držav. Vojska pa je tudi jasno pokazala, da mora namesto sile stopti pravica. Ideje o razoroženju, o svobodi morja, o razsodiščih, o pravičnosti nasproti težnjam narodov, so zmožne započeti novo dobo človeštva, ko narodi ne bodo več tekmovali v politiki sovražstva in tehniki oboroževanja, marveč v mirnem delu za pravi kulturni napredek. Obenem hvaležno pozdravljamo resno prizadevanje našega vladarja, ki vse meri na to, da bi se čimprej končalo to strašno klanje in bi zopet zasijala narodom zlata zarja miru in nove lepše bodočnosti.

V Ljubljani, dne 15. sept. 1917.

Dr. Anton Bonaventura Jeglič, l. r.
knezoškof ljubljanski.

Prelat Andrej Kalan, l. r.
stolni kanonik.

Dr. Josip Gruden, l. r.
stolni kanonik.

Za slovensko ljudsko stranko:

Dr. Ivan Šusteršič, l. r.
t. č. načelnik stranke.

Za Narodno napredno stranko:

Dr. Ivan Tavčar, l. r.
Dr. Karel Triller, l. r.

Za Slov. kat. delavsko demokracijo:

Mihael Moškerc, l. r.
Franc Vidic, l. r.
Anton Žnidaršič, l. r.

S. L. S. in narodno napredna stranka sta povabili tudi jugoslovansko socialno demokratično stranko, da sopedpiše gorenjo izjavo. Izvrševalni odbor naše stranke je sklenil na seji, da podpiše izjavo, če se izvrše v besedilu nekatere izpremembe. To se pa ni zgodilo, ampak je izšla gorenja izjava v soboto v „Narodu“ in „Slovincu“.

O naših narodnih problemih.

VIII.

Iz dobrega, globoko v ljudsko dušo in v življenje segajočega ljudskega šolstva, se mora takoreč samo od sebe razviti srednje šolstvo. Naše srednje šole so prenasičene birokratizma, pedagoško so pritlikave, tuje moderni dobi. Zato se o njih lahko reče: Šola — ničev! Skoraj vsi resnični talenti morajo na srednjih šolah prestati hude boje; marsikaj mladenič ponesreči v njihovih birokratičnih mrežah. Slovenci potrebujemo poleg dobrega ljudskega šolstva, dobre trgovske in srednje šole. V tem pogledu nimamo ničesar, na kar bi smeli biti ponosni. Naša mladina je odkazana na nemške in češke trgovske in strokovne šole, kar njeno vzgojo silno združuje. Glede strokovnih šol moram pripomniti, da bi se morale naslanjati na domačo obrtno produkcijo. Kot kuriozum našega strokovnega šolstva, navedem sledeči primer: Med Slovenci je ponekod lesna industrija zelo razvita; strokovno dovršena, bi bila pripravna za obsežen eksport. Izdelujejo se škafi, čebrički, rešeta, kuhinjska roba itd. Vlada je uvidela, da mora nekaj storiti. Ustanovila je toraj strokovno šolo za lesno obrtnijo. Da pa ne bo Slovincem v korist, Nemcem pa ne v škodo, jo je postavila — v Kočevje, kjer šola ne more živeti in ne umreti. Na zavodu se poučuje rezbarija in ornamentika. Njen gojenec ne dobi doma ne dela ne jela. Takih zgledov bi se dalo navesti vse polno.

Sploh tiči posebnost našega šolstva v tem, da je tuje domačim potrebam in razmeram, da suverensko prezira eksistenčne pogoje sodobnega življenja. Zato so mladi ljudje, ko zapuste šole, tujci v svetu. Mlade duše življenje hitro razočara. To je zakrivila birokratična, zgolj formalna vzgoja, ki sproti uničuje uspehe pouka in ki sovraži svobodno individualno vzgojo. Demokracija mora rešiti šolstvo te neznosne mōre, ki pači mladino, jo goljufa, in ki ne zna in ne more presoditi pravih potreb in zahtev sodobnega življenja. Naši stari šolniki so imeli veliko večje vzgojne uspehe kot današnji vzgojili so veliko krepkih mož, ki so mladini še danes dober vzgled. Zakaj? Bili so svobodnejši, čutili so se pedagoge, pritisk birokratizma še ni bil tako neznosen kot je danes.

Visokega šolstva Slovenci sploh nimamo. Vlada nam ga ni dala, sami si ga nismo mogli ustvariti. Kako, ako zanj nismo imeli najpotrebnejših predpogojev, ako je bila naša kultura šibka, teptana in zaničevana? Poglobljeno ljudsko in srednje šolstvo, kulturni razmah širokih ljudskih plasti, šele bo ustvaril temelje, na katere bo mogoče sezidati tako visoko šolstvo, ki bo res v ponos in čast sodobni znanosti in vednosti.

Mogoče bo kdo ugovarjal, češ, naše ljudstvo ne čuti nobene potrebe po višji umstveni in duševni kulturi. Navajal bo žalostne zglede iz preteklosti in sedanosti. Temu bi odgovoril: Mnogoštevilna izobraževalna društva, veselje do prirejanja gledaliških predstav, zapisniki številnih ljudskih knjižnic, in še marsikaj drugega, zgovorno dokazuje, kako željno hrepeni slovensko ljudstvo po izobrazbi, kulturi in umetnosti. Vsa statistika in vse opazovanje potrjuje, da je naš

rod telesno zdrav. V zdravem telesu pa prebiva zdrava duša koprni po kulturi, lepoti in znanju. To je v njeni naturi.

Manjka le kulturnih delavcev in organizatorjev, ki bi ljudstvu pokazali vire višje duševne kulture, ki bi ga duševno in umstveno vodili navzgor. Toda kdo naj bo kulturni organizator med našim ljudstvom, ako je ta, ki je v prvi vrsti poklican za to delo, naš šolnik in vzgojitelj, duševno in gmotno povezan, ljudstvu pokazan kot smešna karikatura? Kdo naj dosega kulturne uspehe, ako jih šolstvo ne more in ne sme? V tem tiči velika kultura laž, da imajo vsi oblastniki kulturno povzdigo ljudstva neprestano na jeziku, v resnici pa zamerijo vsakomur, ki ga nesebičen značaj usposoblja za tako delo. Ljudstvo mora ostati duševno plehko, da morejo nad njim vladati demagoški »voditelji«.

Od tod tudi vsa neznanska mizerija naše književnosti in umetnosti. Naši književniki in umetniki so na domačih tleh še večji tujci kot na tujih. Ljudstvo kulturno še ni tako visoko, da bi jih umelo samo, demagoški »voditelji« pa store vse, da bi ljudstvo v svojih kulturnih delavcih ne spoznalo svojih pravih, duševnih in umstvenih voditeljev, kar bi morali biti v resnici. Ljudstvo je kulturno potlačeno in zanemarjeno, njegovi voditelji pa so demagogi in utilitaristi. Ti so soodgovorni za vso veliko kulturno mizerijo, ki se je naselila med nami in uničila še to, kar je ustvarila idealistična doba narodne prebuje.

Ne zgolj gmotno, temveč tudi kulturno okrtjeni bomo stopili pred strogo obličje nove dobe. A s.

Nemiri v Italiji.

V Turinu so bili pretečeni teden veliki nemiri. Žene so se zbirale v velikih trumah, zahtevale kruha, vrnitev svojih mož s fronte in takojšen mir. Prišlo je do krvavih spopadov, pri katerih je bilo nad 50 mrtvih in mnogo ranjencev. Nad 200 demonstrantov so aretirali. »Avanti«, glasilo italijanskih socialistov, ni smel več kot teden dni čez mejo.

V torek in sredo so bili nemiri v Bergamu. Telegrafična zveza s tem mestom je pretrgana. Potniki, ki so prihajali pretečeni teden iz Italije v Švico, pripovedujejo o hudih bojih v Turinu in Bergamu. Bajje je posegla v boje tudi artiljerija. Upora v Turinu se je udeležilo tudi vojaštvo; ki so ga takoj nato poslali na fronto.

Švicarski list »Berner Tagwacht« izve iz Turina: V Turinu je proglašeno še vedno izjemno stanje. Pri počestnih bojih med delavstvom in vojaštvom niso hoteli streljati infanterija in bersaljeri na delavce. Nato so posegle v boj — na povelje vlade — strojne puške. Ubitih je bilo 10 delavcev. Na tisoče ljudi je aretiranih, 8000 delavcev stavka v tovarni za automobile Fiat.

»Avanti« ostro zavrača meščanske liste, ki kličejo po najstrožjih odredbah vlade napram upornikom in piše: »Ako ima vlada pogum, da nas napade, je nečemo pregovarjati. Delavstvo je pripravljeno, da sprejme boj. Socialno demokratična stranka nima česa prikrivati. Ona vodi boj proti politični reakciji, proti vojni in njenim povzročiteljem z vso odkritostjo«.

Politični pregled.

= **Ustavni patent za kraljevino Poljsko.** Avstrijski in nemški cesar sta izdala ustavni patent za kraljevino Poljsko, ki je bil razglašen v soboto v Lublinu in Varšavi in se glasi: Patent z dne 12. septembra 1917 o državni oblasti v kraljevini Poljski. Člen I. 1. Najvišja državna oblast se izroča, dokler je ne prevzame kralj ali regent, regentskemu svetu. Mednarodnopravna pozicija okupacijskih držav ostane varovana. 2. Regentski svet sestoji iz treh članov, ki jim vladarja okupacijskih držav dasta uradno oblast. 3. Za vladne akte regentskega sveta je treba podpisati odgovornega ministrskega

predsednika. Člen II. 1. Zakonodajno oblast vrši regentski svet s sodelovanjem državnega sveta kraljevine Poljske v smislu tega patenta in po njem izdanih zakonov. 2. V vseh zadevah, katerih uprava še ni prepuščena poljski državni oblasti, se smejo v državnem svetu razpravljati legislativni predlogi le s privoljenjem okupacijskih oblasti. V teh zadevah sme poleg po št. 1. poklicanih organov kraljevine Poljske, do nadaljnjega izdajati naredbe z zakonito veljavo tudi generalni gubernator, toda le, če je vprašal popreje državni svet za mnenje. Razven tega sme generalni gubernator, kadar gre za varstvo važnih vojnih interesov, izdajati neobhodno potrebne odredbe z zakonito veljavo ter tudi odrediti, da jih organi poljske državne oblasti obvezno publicirajo ter izvrše. Naredbe generalnega gubernatorja se morejo preklicati ali spremeniti le po istem potu, po katerem so bile izdane. 3. Zakoni in naredbe poljske državne oblasti, ki naj dajo prebivalstvu pravice ali mu nalože dolžnosti, morajo biti, predno se jih publicira, dane na znanje generalnem gubernatorju tiste okupacijske države, v kateri upravnem teritoriju naj veljajo, ter morejo postati obvezne le tedaj, če jim generalni gubernator tekom 14. dni ni ugovarjal. Člen III. Državni svet bo sestavljen po posebnem zakonu, ki ga izda regentski svet s privoljenjem okupacijskih držav. Člen IV. 1. Naloge pravosodstva in uprave bodo — v kolikor so prepuščene poljski državni oblasti — opravljale poljske sodnije in oblastnije, v ostalem pa, dokler traja okupacija, organi okupacijskih držav. 2. Generalni gubernator sme v zadevah, ki se tičejo pravic ali interesov okupacijskih držav, odrediti, da se odločitve in ukrepi poljskih sodišč ali oblasti po zakonitem instančnem potu preizkusijo — ter ima pravico, da uveljavlja prizadete pravice ali interese pri sodbah in odločitvah najvišje inštanice po posebnem zastopniku. Člen V. Mednarodno zastopstvo kraljevine Poljske in pravico sklepati internacionalne pogodbe, sme izvrševati poljska državna oblast šele po končani okupaciji. Člen VI. Ta patent stopi v veljavo čim bo postavljen regentski svet. Podpisana von Beseler l. r. grof Szeptycky l. r. — Oficielni komentar k patentu določa, da se oživi državni svet v novi, razširjeni obliki in je predhodnik poljskega deželnega zbora.

= **Zveza brez strankine discipline je nemški Nacionalverband.** V nemškem Nacionalverbandu, je najbolj ozkosrčni zvezi avstrijskih buržvaznih Nemcev, je nastala kriza vsled nasprotstva med nemško delovno skupino in radikali. Radikali so nezadovoljni, ker je bil Nacionalverband pripravljen, da takoj vstopi v Seidlerjev kabinet. Dobernig namerava odložiti načelstvo v Nacionalverbandu, ker ne more doseči sporazuma med obema skupinama zveze, ki je brez vsake strankine discipline.

= **Načrt za mirovne predloge** izdelala holandsko-skandinavski odbor, ki pripravlja stockholmsko konferenco. Načrt pošlje odbor posebej ententnim socialistom in socialistom centralnih držav. Načrt je izdelan po spomenicah različnih soc. dem. strank. Nekateri člani odbora pa menijo, da se ustvarijo z novim načrtom še prav posebne težkoče.

= **Položaj entente.** Iz Ženeve poročajo: »Tems« razpravlja ob priliki nastopa novega francoskega ministrskega kabineta o položaju entente. Pravi, da ni mogoče prikrivati resnosti sedanje ure. Povsod se kaže, da vpliva ruska kriza na vse fronte. Avstrija lahko obrača svojo pozornost italijanski fronti, Bolgarija macedonski, Turčija frontam v Palestini in Mezopotamiji. Tako nastajajo nove skrbi za vlade v Parizu, Rumuniji in Italiji in tudi za britski vojni kabinet. Zapadna fronta je nepremakljiva, ali politika entente zahteva, da se ohrani sovražnika v trajnem gibanju, da se ga prisili, da se umakne ali napade sam. Za Zedinjene države so izvidi različni in se premotre po tem, če odtehtajo ameriške čete, ki se izkrcavajo v Evropi, toliko, da prevržejo ravnovesje v prid ententi, ali pa samo toliko, da postanejo protiutež k

novim nemškimi ojačenjem. Tako izpreminja notranja katastrofa Rusije vsled preloma vojaškega ravnovesja, tudi politični obraz vsega svetovnega konflikta. — Čim dlje traja vojna, tem manj je mogoče rešiti vsa vprašanja, od katerih je odvisna zmaga, le z vojaško strategijo. Nato citira »Tems« govori nemškega poslanca Reisserja v Konstanci, da dokaže, da računajo sovražniki ravno sedaj na politično needinost v ententi in zahteva, naj se udeležuje odslej tudi ameriška vlada mesečnih konferenc aliirancev. »Tems« sklepa: »Ne gre zato, da se ustvari že danes trajen monopol, ki bi zbujal domnevo, da hoče ustvariti pretveze za novo vojno. Nasprotno, gre za to, da se pospeši mir, da se ga napravi bolj pravičnega in za to gre, da zavezemo Nemce, ki so glede ozemeljskega vprašanja posedujoči, da se predstavijo na gospodarskem polju kot zahtevajoči«. Končno izraža »Tems« veselje, da je ostal trgovinski minister Clementel v kabinetu, ker je ta zasledoval doslej tako politiko.

= **Zakaj je postal Kerenski generalisimus.** »Daily Mail« poročajo iz Petrograda: Kerenski je zaradi tega prevzel vrhovno poveljstvo, ker je bilo zaupanje vojakov nasproti častnikom vsled vstaje Kornilova omajano. O vojaških operacijah bo odločeval šef generalnega štaba Aleksejev, o vojni političnih vprašanjih pa Kerenski.

= **Italijanska transbalkanska železnica.** Kakor poročajo italijanski časopisi, se je v Rimu ustanovil odbor za zgradbo italijanske transbalkanske železnice, ki bi vezala Carigrad čez Bitolj in Valono z italijanskim železniškim omrežjem. Med Valono in Italijo bi se vršil promet čez otrantsko morsko ožino s parnimi čolni. Podrobnosti o finančnih in političnih predpogojih niso znane.

Dnevne beležke.

— **O vračanju preskrbnine.** Nedavno mi je pripovedoval nekdo, da je neka žena morala vrniti vso preskrbnino, tako da ji nista ostali niti dve kroni od polmesečne preskrbnine. Z ozirom na ta dogodek omenjamo, da navaja zakon o preskrbi svojevo izrečno v § 8., da se »izplačana preskrbnina ne vrača«. Oblasti torej nimajo nikakršne pravice zahtevati povračilo preveč prejete podpore, če se je vojak vrnil domov, pa je še nekaj časa tekla podpora, ali je bil oproščen in je rodovina dobivala še dalje podporo, dokler je bila oblast obveščena o vrnitvi. Preskrbne komisije v nobenem primeru ne smejo zahtevati povračila, celo tedaj ne, če bi bila podpora izplačana zaradi napačnih napovedb. Povračilo sme zahtevati za napravljeno škodo le država sama, in sicer mora tožiti pri sodišču. Na tem stališču je tudi upravno sodišču, ki je tako razsodilo že večkrat (dne 6. avg. 1916, št. 6642, 14. okt. 1916, št. 10.645 in 25. okt. 1916, št. 11.256). Po nekaterih krajih zahtevajo povračanje izplačanih preskrbnin in groze tudi z rubežnijo Take zahteve so protizakonite in naj se vsakdo sklicuje na zakon in na navedene razsodbe, če bi se mu imela go-diti krivica.

— **Kdaj dobimo občinske gospodarske svete?** Ponižno vprašamo vse tozadevne činitele: kdaj se uredi pri naših občinah »občinski gospodarski sveti«? C. kr. urad za ljudsko prehrano je zdavnaj odredil nekaj podobnega. — Zlasti se čudimo, da se mesto Ljubljana brani take institucije. Ali jo mislijo gospodje odložiti za čas — po vojni, kakor so storili s predlogom o volilni reformi v zmislu splošne in enake volilne pravice? Da, da delavci naj bodo dobri za obrambo domovine, v kateri pa ne smejo nič govoriti... Pa, po vojni, no...

— **Povratak beguncev z juga v stare kraje.** C. kr. notranje ministrstvo je dovolilo, da se smejo begunci z juga vrniti v svoje stare kraje, in sicer so za vrnitev splošno proste sledeče pokrajine: I. Na Primorskem: politični okraji: Koper, Lošinj, Pazin, Poreč, Krk, Voloska, Opatija, v političnem okraju Sežana sodni okraj: Sežana, izvzemši občino Zgonik, v političnem okraju Tolmin sodni

okraj: Tolmin, izvzemši občine Sv. Lucija, Tolmin in Volče, sodni okraj: Cerklje, v političnem okraju Pulj sodni okraj: Vodnjan, izvzemši mesto samo, in sodni okraj: Rovinj, izvzemši teritorij „Barbariga“. II. Dalmacija je beguncem cela odprta za povratek. Begunci, ki so stanovali pred vojno v tukaj navedenih pokrajinah in ki so deležni državne podpore, se pozivljajo, da se nemudoma zaradi potnih listin za povratek v stare kraje takoj zglašijo pri pristojni politični oblasti; begunci, ki stanujejo v okolišju policijskega ravnateljstva v Ljubljani, torej pri policijskem ravnateljstvu v Ljubljani, Bleiweisova cesta št. 22. Begunci, ki dobivajo državno podporo ali ki nimajo sredstev, imajo pravico do proste vožnje na železnicah. Beguncem, ki dobivajo državno podporo, se bo izplačevala državna podpora še skozi dva meseca po vrnitvi v stari kraj. V to svrhu se morajo begunci takoj, ko so se vrnili v stari kraj, zglašiti pri pristojnem okrajnem glavarstvu. Najkasneje se mora izvršiti ta zglašitev do 15. nov. 1917. Najkasneje s tem dnevom se ustavi od strani tukajšnjih oblasti državna podpora za vse tiste begunce, ki so stanovali prej v gori navedenih pokrajinah. Podpora se ustavi ne glede na to, ali so se begunci vrnili v stare kraje ali ne. Pričakuje se, da se odzovejo begunci temu pozivu v največji meri in da se vrnejo čimprej v svoje stare kraje. Podrobnejše podatke dobe tukaj stanujoči begunci pri c. kr. policijskem ravnateljstvu v Ljubljani. — C. kr. policijsko ravnateljstvo v Ljubljani, dne 13. septembra 1917.

— **Vino.** Te dni je razglasila osrednja komisija za določevanje cen, da bo za srednja kranjska vina cena: pri kmetu K 3.— za liter, veletržec bo smel računati pri odjemu 10 hektolitrov — 10%, pri večjem odjemu 5% zaslužka. Gostilničar sme prističiti še 25% k fakturirani ceni. En liter vina nove letine na Kranjskem bo tedaj veljal oziroma se bo prodajal po K 4.32. — Človek se prijemlje za glavo. Pred vojno je bil naš vinogradnik vesel, če je prodal hekto vina po 30—40 kron, danes se mu pa uradno do- loča 300 kron, desetkrat več nego pred vojno. Delavske plače pred vojno so bile K 3.— do 4.— Ali so sedaj K 30.— do 40.—? Prosimo, da se nam naznani, ali je kje kdo, ki se mu je mezda toliko zvišala? Pa pišejo, bo »Abbau« cen — da je v interesu daljšega razvoja, da se cene regulirajo navzdol! — Radovedni smo na daljši razvoj.

— **„Slovenska Matica“.** Najhujši udarec za našo kulturo med vojno je bil gotovo razpust Slovenske Matice. Zdaj, ko ministristvo razpusta ni potrdilo in je pričela Slovenska Matica spet redno poslovati, ni gotovo nikogar med nami, ki bi ne bil tega pravičnega dejstva od srca vesel. Vsak zaveden Slovenec pa naj da svoji radosti duška s tem, da stopi v krog Matičarjev. Matica ima trojno vrsto članov: Prvič častne, drugič letne in tretjič ustanovne dosmrtnne. Častne si voli sama, letni si dobe svojo pravico s tem, da plačajo vsako leto 4 K članarine, ustanovniki izročijo enkrat za vselej 100 K, ki jih morejo plačati tudi v obrokih in sicer največ v petih po 20 K. Vsi člani prejmejo redne letne publikacije. Matica je vsled razpusta mnogo trpela. Tri leta so izostala njena izdanja, to je prilično osemnajst knjig, posebno prizadeto pa je njeno premoženje. Zato je tem večja kulturna potreba, da pristopi k Matici vsak, kdor količkaj more. Pred koncem tekočega leta izidejo publikacije za 1914 leto. Knjižni dar bo vsled nastalih razmer manjši kakor prejšnja leta. Izideta namreč 2 knjigi pripovedne vsebine in sicer: E. Kristana „Pertinčarjevo pomlajenje“ in Zofke Kvedrove „Njeno življenje“. Obe deli sta že dotiskani. Naročniki zemljevida bi bili zaželjeni zemljevid že prejeli, da bi ne bilo svetovne vojske. Pred razpustom „Slovenske Matice“ je bila opravljena že druga korektura in vrnjena vojaškemu geografskemu zavodu na Dunaju, kjer zemljevid izdelujejo. Opraviti bi bilo treba le še eno korekturo in zemljevid bi bil zagledal beli dan. Takoj izpočetka razpusta pa je kurator zemljevidno delo ustavil. Ko je počela skoro po treh letih Matica spet poslovati, se je obrnila brž na vojaški geografski zavod s prošnjo, naj ji pojasni stanje zemljevida. Izve-

dela je, da je bilo zemljevidno delo ustavljeno, da so plošče shranjene in da pred koncem vojske ni mogoče nadaljevati dela. Nato je naročila naj hranijo plošče na njene stroške dalje. Ali izda Matica kaj za 1917 leto, ali prične z izdajanjem šele l. 1918, vse to je še negotovo. Osigurati moramo za enkrat pred vsem njeno denarno stanje. Zato pa je treba mnogo članarine. Naj torej vsak, ki še ni član „Slovenske Matice“, pošlje letnino ali — če mu je mogoče — ustanovnino. Naj se zaveda, da ne stori s tem ničesar drugega kakor svojo slovensko kulturno dolžnost. V vseh zadevah, ki se tičejo Matice, naj se obrne vsak naravnost na „Slovensko Matico“ v Ljubljani. Kdor bi se rad osebno zglašil v Matični pisarni, mu naznanjamo, da posluje tajništvo začasno ob delavnikih od 2—4 popoldne v društveni pisarni na Kongresnem trgu št. 7.

— **Umetniška razstava** v paviljonu R. Jakopiča je od srede 19. t. m. naprej pristopna javnosti. Posebna otvoritev se ne vrši, za to se tudi ne pošiljajo osobna vabila, ampak se tem potom vljudno vabi p. n. občinstvo k prav obilem obisku razstave. Razstava je odprta vsak dan od 9. zjut. do 12½ pop. in od 2½ do 6. zvečer. Vstopnina znaša 2 K, za dijake, vojake in delavce 60 vin. Trajne vstopnice za čas razstave stanejo za osebo 8 K, za družino 14 K.

— **C. kr. ministristvo za javna dela** je imenovalo z odlokom z dne 9. sept. 1917 kot zastopnika delavstva v pritožbeno komisijo v Ljubljani Ivana Strausa, ravnatelja občnega konsumnega društva v Idriji. Vse potrebne informacije glede vloženih pritožb na komisijo naj se pravočasno pošiljajo na naslov imenovanega.

— **C. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji** je odredilo prigriglašanje k rudniku spadajočih poglavarjev o stanju njih družin in živali v svrhu izjave bodoče aprovizacije od 17. do 23. t. m. v ekspeditu tako-le: V pondeljek začetne črke A do B, v torek E do J, v sredo K do M, v četrtek N do R, v petek S do U, v soboto V do Z. Priglaševanje se vrši vsak dan od 8. do 12. dopoldne ter od 2. do 5. popoldne. Nestalni delavci naj se zglasijo v nedeljo od 8. do 12. dopoldne.

— **Člani „Občnega konsumnega društva v Idriji“**, ki niso v nikaki zvezi z rudniškim erarjem, naj se blagovolijo zglašiti v svrhu popisa njih družin in živali v pisarni društva najpozneje do 23. t. m., ako hočejo biti aprovizirani z blagom pri „Obč. kons. društvu“. Priglase naj se od 8. do 12. dop. in od 2. do 6. pop.

— **Ljubljanski protestantski pastor dr. Hegemann** je ponesrečil v Kamniških planinah. Padel je iz višine 1900 metrov, kjer je takozvani »Gamzov skret«, pod Skuto. Kdor ga najde, dobi 200 K nagrade. Kraj, kjer je ponesrečil, je tako nevaren, da je dostop turistom prepovedan.

— **Dvanajst let težke ječe zaradi dveh stavkov.** »Arbeiter-Zeitung« nadaljuje s priobčevanjem obsodb, ki so jih izrekli »prevestni« in obenem naravnost brutalni sodniki ob začetku vojne. V nedeljski številki prinaša poročilo o osemnajstletnem gimnazijcu Vladislavu Navratilu iz Gaje na Moravskem. Navratil je baje dejal na kolo-dvoru odhajajočim vojtkom: »Fantje vzemite znake, ko pridete na rusko mejo, da ne bodo streljali bratje na vas.« Edina priča v tem procesu je bila Elza Czuczka. Kako zanesljiva priča je bilo to dekle, izhaja iz razsodbe vojnega sodišča, ki pravi, da glavne priče niso zaprisedli zaradi njene mladosti in z ozirom na njeno naraščajočo razburjenost med zaslišavanjem. Glavna priča tudi ni vedela, ali je slišala Navratilovo izjavo direktno od njega, ali so jej pripovedovale o tem njene prijateljice. In vendar je izreklo vojno sodišče, da je Navratilovo kaznjivo dejanje dokazano! Poleg izpovedi te zelo zanesljive priče je značilno za obsodbo tudi to, da se je pričelo kazensko postopanje proti Navratilu šest mesecev po izvršenem dejanju! Kazen za Navratilov »zločin« je določena v kazenskem zakoniku od 10 do 20 let. Sodišče ni prisodilo najnižje kazni, temveč je še pridejalo dve leti in še izjavlja, da mu

je znižalo kazni, ker je pomagal 18 letni fant očetu in prihaja tudi za bodočnost kot podpora očetu v poštev. Kakšno globoko usmiljenje! Ker mu niso prisodili najvišje kazni, so mu pa poostriili 12 letno ječo s trdim ležiščem in zaporom v posebni temni celici po enkrat na mesec. Med tem je izšla cesarjeva amnestija, a ta po nedolžnem obsojeni mladenič še do danes ni svoboden, še vedno prenaša — on ki naj bo opora staršem — vse trpljenje težke ječe.

— **Premog na soški fronti.** »Fronte Interno« poroča, da so našli Italijani v ozemlju vojaških akcij ob Soči prav obsežne zaklade premoga.

— **Za preložitve mednarodnega tajništva** strokovnih organizacij iz Berlina v kako drugo državo se je izrekel kongres strokovnih zvez aliirancev v Londonu. O preložitvi naj odloči bernska konferenca.

— **Neodvisna socialno demokratična stranka v Nemčiji** sporoča nad vse razveseljivo dejstvo, da ima 120.000 plačujočih članov. Pristeti niso oni člani, ki so priglasili svoj pristop, a so sedaj na bojiščih. Velika je tudi onih, ki so oproščeni od plačevanja strankinega davka. Število 120.000 plačujočih članov se kmalu prav izdatno poviša, ker pristopa dan za dnem mnogo novih članov in prestopajo tudi cele organizacije. Med tem ko tako narašča članstvo manjšine, pa neprenehoma izgublja večina člane. Stranka je imela 1. marca 1914, torej ko je bila še edina, 1.085.905 članov, med njimi je bilo 174.754 žen. Med tem je nastal razdor in 31. marca 1917 je imela večina le še 243.061 članov, med njimi 66.608 žen. Ker je bila izdana ta statistika večine 31. marca, se je število njenih članov do danes gotovo zopet znatno znižalo. »Leipziger Volkszeitung« pravi, da šteje danes večina kvečjemu 150.000 članov in je torej faktično postala manjšina že večina.

Iz stranke.

Seja izvrševalnega odbora in deželnega zastopstva za Kranjsko je v petek, 21. t. m., ob 8. zvečer v uredništvu »Naprēja«.

Aprovizacija.

S seje mestnega aprovizacijskega odseka. Prihodnji krušni teden razdeli mestna aprovizacija na vsako močno karto po 1 kg moke za pecivo. Komaj je dozorelo zelje in že so se pojavili v ljubljanski okolici številni prekupci in špekulantje, ki izvažajo blago preko kranjskih mej. Vagonske pošiljatve so šle v Trst in na desetisoče kilogramov zelja je pokupljenega za nadaljni izvoz iz dežele. Navadno se izkažejo nakupovalci z dovoljenji centralnih oblasti, da jim je dovoljeno izvažati zelje in je mestna aprovizacija brez vsake moči, da bi preprečila izvoz. Vsled skrajno slabe letine zelja, bo veliko pomanjkanje tega blaga. Z žalostjo gleda mestno prebivalstvo kako mu odvezemajo iz najbližje okolice najpotrebnejša živila in vse je v težki skrbi, kaj bo s prehrano v prihodnosti. Toda tuji kupci nam ne jemljejo samo zelja, ampak tudi navijajo cene in s tem onemogočujejo mestni aprovizaciji vsako kupčijo, ker je vezana na maksimalne cene. Kupci iz Trsta so plačevali zelje po 60 křon in s tem prekoračili maksimalne cene za dvajset kron. Mestna aprovizacija je zasledila nekaj prekupcev in navijalcev cen in zaplenila večje množine preko maksimalnih cen plačanega zelja. Ko so pa prekupci zaznali, da jih v Ljubljani zasleduje mestna aprovizacija, so se izognili tukajšnjih kolodvorov in pričeli nakladati zelje na okoliških postajah. Odsek sklence naprositi deželno vladu, da najstrožje nastopi proti navijalcem cen in obenem pozove državno pravdoištvu, da krivce najstrožje preganja. Mestna aprovizacija je nakupila že večje množine sadja. Vendar se bo pa moralo nakupovanje znatno omejiti, ker je tehnično nemogoče izvesti sušenje sadja v tolikem obsegu, kot se je zamislilo. Nakupi se po deželi kolikor mogoče veliko suhega sadja. Svežega sadja bo imela mestna aprovizacija čez tri tedne že toliko na razpolago, da ga bo prebivalstvo

po zmernih cenah lahko nakupilo tudi večje množine. Jesensko sadje obeta biti zelo lepo in trpežno. Pričela se je sezona prašičjih izdelkov. Letos izvrši mestna aprovizacija podelavo, vseh za Ljubljano določenih prašičev, v lastni režiji. Špeh bo na razpolago prebivalstvu na posebne izkaznice za mast, ki se razdele prihodnji teden po krušnih komisijah. Kadar bo dovolj špeha na razpolago, dobe lahko posamezne stranke tudi večje množine špeha. Kar bo prašičjega mesa preostajalo, ga mestna aprovizacija posuši, oziroma podela v klobase ali salami. Aprovizacija ima namen, da si zagotovi primerno zalogo, posebno ko je pričakovati pomladi pomanjkanje mesa. Na trgu bodo pa mesarji prodajali hrbet (kare) in reberca, da bo občinstvo tudi za vsakdanjo potrebo dobilo dovolj prašičjega mesa. Navzlic reviziji krušnih kart, imajo nekatere stranke več kart, hočejo jih pa upravičene prejemati. So še vedno nepošteni ljudje, ki si hočejo prisvojiti na škodo drugih večjo množino živil. Aprovizacijski odsek sklene, da bo po svojih članih v dvomljivih slučajih izvršil na domih ovadencev preiskavo, da ugotovi število v gospodinjstvu prehranjenih oseb. Pritožujejo se stranke, da so pričeli razni peki peči manjši kruh in sicer po 50, 52, 55 dkg, namesto po 70 dkg. Tudi nekateri peki zahtevajo za kruh višje cene. Občinstvo se opozarja, da vse konkretne slučaje naznani takoj mestni pritoževalnici. Hlebci morajo tehtati po 70 dkg in se sme zanj zahtevati 36 vinarjev. Mestna pritoževalnica posluje na mestnem magistratu (zglasovalni urad) vsak delavnik popoldne od 3. do 5.

Zadnje vesti.

Italijansko vojno poročilo.

Dunaj, 17. septembra. Italijansko vojno poročilo: Na tirolski fronti in v Judikariji so se sovražni oddelki približali našim postojankam, pa so bili razpršeni. Na koroški fronti živahen artiljerijski ogenj v dolini Fella in na Hochbutu. Na banjski planoti je poskušal sovražnik priboriti si zopet včeraj izgubljeno ozemlje, pa je bil zavržen ter je izgubil 73 mož in 2 častnika kot vjetnike.

Priprava za 12. soško bitko.

Boji na visoki planoti Banjšice postajajo intenzivnejši. Sovražnik dovaja sveže čete iz rezerv v ozadju, deloma pa tudi z drugih front. Vendar se dozdeva, da sedanji spopadi še niso uvedli večjih bojnih podjetij, marveč poskusi, da se prepreči sovražniku utrjevanje pozicij. Italijani utrjujejo z vso vnemo pozicije, ki so jih tekom enajste soške bitke zavojevali na banjski planoti. Topništvo, ki je bilo doslej na zapadnem bregu Soče, premeščajo čez Sočo proti vzhodu ter urejujejo zveze z novimi pozicijami.

Prevežanje vojaštva v Italiji.

Lugano, 17. sept. Italijanska meja ostane še jutri ves dan zaprta, baje zaradi prevažanja čet. Nihče ne sme čez mejo ne iz Švice v Italijo, ne iz Italije v Švico. Na obmejni železniški črti Como-Chiasso je promet popolnoma ustavljen. Na luganskem jezeru je švicarskim parnikom prepovedano, pristati v italijanskih lukah.

Italijanska meja zaprta.

Bern, 17. septembra. »Bund« poroča, da je italijanska meja sedaj posebno strogo zaprta. Ni diplomatski kurirji ne smejo čez mejo. Iz Rima došli kurir tamošnjega švicarskega poslaništva je bil včeraj že v Milanu zadržan, dočim kurir iz Berna pri Chiassu ni smel prestopiti meje. Brzjavke za Italijo se sicer še sprejemajo, dvomljivo pa je, je-li gredo čez mejo. Iz Italije zasebne brzjavke ne prihajajo več. O vzrokih, zakaj je meja zaprta, se strogo molči. V bančnih krogih se sliši, da so bili včeraj v gornji Italiji veliki nemiri in izgredi.

Konferenca socialnih demokratov v Brnu.

Brno, 17. septembra. Zastopniki stranke nemških socialnih demokratov iz sudetskih dežel so imeli včeraj v Brnu konferenco. Sprejeta je bila resolucija, ki se obrača proti narodnostni gonji in nasilstvu in vsled tega tudi proti zahtevi češko-slovaške narodne države.

Stockholmska konferenca.

Stockholm, 17. sept. V pozivu na internacionalo izjavlja organizacijski odbor stockholmske konference, da se namera, sklicati konferenco, nikakor ni opustila. Dan sestanka konference se določi, čim bo rešeno vprašanje glede potnih listov. Iz Londona, Pariza in Rima vračajoča se ruska delegacija se je prepričala, da je delavski razred na Angleškem, Francoskem in v Italiji vnet za konferenčno idejo in da v vseh krogih narašča gibanje za doseg pravičnega in trajnega miru. Brutalne ovire glede vprašanja potnih listov ne bodo ostrašile samozavestnega proletariata. Odbor pozivlja delavstvo Francije, Italije, Anglije in Amerike, naj ne dopusti, omejevanja elementarne svobode glede izmenjavanja mnenja. Odbor izraža trdno upanje, da bodo socialisti v Nemčiji in Avstro-Ogrski protestirali proti vsakemu poskusu, ki bi hotel spodkopati revolucijo ter napraviti iz Nemčije sokrivce protirevolucije. Končno izjavlja odbor, da z ozirom na sedanje dogodke sedaj še ni mogoče določiti dneva za sestanek konference; socialistične stranke v Avstro-Ogrski, Nemčiji, v Bosni in Bolgariji, ki zahtevajo, da se že vendar določi dan sestanka, pa naj bodo prepričane, da se bo mirovna akcija odločno nadaljevala. »Naša misel je, naj stockholmska konferenca uprizori novo dobo v borbi proletariata proti imperializmu. Delavski razred hoče resno, naj bo ta vojna zadnja. Geslo vsega proletariata bodi: Pojdemo v Stockholm!«

Mirovno vprašanje.

Rotterdam, 17. septembra. »Manchester Guardian« poroča: V izjavi zastopnikom angleške »Trade union« je opisal Lloyd George predpogoje za pričetek mirovnih pogajanj. Lloyd George je mnenja, da mir ni več v nedogledni daljavi.

Haag, 17. septembra. Ruski delegati predlagajo novo konferenco ententnih socialistov.

Geneva, 17. septembra. Pariški »Matin« poroča iz Petrograda: Ustavodajna skupščina bo sklicana za prvi teden meseca novembra, da se izjavi za vonjo ali mirovno politiko začasne vlade.

Apel na rusko armado.

Petrograd, 16. sept. (Agentura.) Vrhovni poveljnik zapadne fronte, general Valujev, je izdal podrejenim mu armadam dnevno povelje, v katerem naglašja, da sovražnik ne dremlje, marveč da, opojen od svojih uspehov pri Rigi, pripravlja veliko akcijo, da prodre rusko fronto pri Dvinsku in Pinsku. Vrhovni poveljnik opozarja, da bi domovina — če se sovražniku to posreči — izgubila svobodo, katero ji je priborila revolucija. Povelje opominja ruske čete, naj rešitev notranjih vprašanj prepuste vladi, in naj obračajo svojo pozornost le na to, da se vzdrži disciplina in bojna moč armade.

Vesti iz Rusije

Stockholm, 17. septembra. Kerjenski razglašja dnevno povelje, v katerem naznanja, da pride Kornilov pred vojno sodišče. General Gurko, ki je bil aretiran, je pobegnil. Na Finskem je bilo mnogo višjih častnikov umorjenih. V Abo je bil nek polkovnik na javni cesti ustreljen. Nezadovoljnost kozakov narašča; izjavljajo, da se vrnejo domov, če do oktobra ne bo miru.

Usodt Kornilova.

Rotterdam, 17. sept. »Daily News« poročajo iz Petrograda: Pričakuje se, da

bosta Kornilov in Kaledin zaradi upora ustreljena. Naglašja se, da je Kornilov sam zahteval smrtno kazen za upornike.

Oboroževanje Amerike.

Amsterdam, 17. septembra. »Daily Mail« poroča o vojnem oboroževanju Združenih držav. Število vpoklicanih vojakov znaša sedaj poldrugi milijon. Redna vojska šteje 400.000 mož, narodna garda 500.000 mož. Izžrebanih vojnih obvezancev je 600.000 do 700.000. Za gradnjo letal je nakazanih 128 milijonov funtov šterlingov, za gradnjo ladij pa 227 milijonov. Vojni stroški znašajo dnevno 600.000 funtov šterlingov, posojila zaveznikom pa 2.400.000 funtov šterlingov.

Razno.

* Kako povišajo na Ogrskem državnim uradnikom plače. Ogrska vlada izdeluje načrt za povišanje plač državnim uradnikom vseh kategorij. Vse plače se zvišajo povprečno za 50 odstotkov. Plače po novem načrtu bodo sledeče: Uradnik z ljudsko in meščansko šolo prejmejo od 4200 do 7800 kron, uradniki s srednješolsko izobrazbo od 5400 do 11.000 kron, uradniki z visokošolsko izobrazbo od 6000 do 22.000 kron, državni tajniki od 24.000 do 30.000 kron, ministri dobe po 36.000 kron, ministrski predsednik 48.000 kron na leto. O načrtu razpravlja sedaj ministrski svet in ga dobi kmalu državna zbornica, da ga reši.

* Velika povodenj na Kitajskem. Iz Shangaia se brzjavno poroča, da je vsled velike povodnje na južnem Kitajskem tri milijone ljudi brez strehe. Mnogo ljudij je utonilo.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico

r. z. z. o. z.

v Ljubljani.

Pisarna: Ljubljana-Šiška, Kolodvorska ul. 56.

Osrednje skladišče: Kolodvorska ulica 56.

Prodajalne:

1. Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ulica 56.
2. „ Sodne ulice 4.
3. „ Krakovski nasip 10.
4. „ Udmat, Bohoričeva ulica 12.
5. Vič—Glince, Tržaška cesta.
6. Vič—Rožna dolina 165.
7. Tržič na Gorenjskem.
8. Sava (okr. Jesenice) na Gorenjskem.
9. Jesenice na Gorenjskem.
10. Koroška Bela—Javornik.

Prodaja se le članom.

Pristopnina 1 K.

Delež 40 K.

V letu 1916-17 (od 1. julija 1916 do 30. junija 1917) se je oddalo blaga med zadrušnike za 2.000.000 kron.

Zadrušnikov (30. jun. 1917): 2500 rodbin.

Družbeno premoženje 1. junija 1917:

Rezervni zaklad K 20.400.
Dispozicijski . . . K 11.750.
Bolniški . . . K 15.000.
Pogrebni . . . K 1.000.
Penzijski . . . K 6.000.
Deležni . . . K 60.000.

Naročajte nabitke iz usnja, s tem prihranite podplate. Cena z žeblički za en par za gospode K 1'80, za dame K 1'50, za otroke K 1'20. Zaradi drage poštnine priporoča se naročiti za več parov skupaj. Dobe se pri Peter Kozina & Ko. v Ljubljani.